

РЕЦЕНЗІЯ

Чередниченко О.І. Про мову і переклад. – К.: Либідь, 2007. – 248 с.

Важко не погодитися з думкою автора цього наукового видання, "що на нинішньому етапі розвитку людської цивілізації – етапі переходу до інформаційного суспільства – роль мови і мовної комунікації надзвичайно зростає". У цьому реченні імплікуються об'єкти дослідження відомого мовознавця, доктора філологічних наук, професора Чередниченка Олександра Івановича. У рецензованому науковому виданні йдеться про "Мову в соціальному просторі" (частина перша) та "Переклад як міжкультурна комунікація" (частина друга). Релевантність зазначених об'єктів експлікується інтеграцією їх буття – без мови не може бути перекладу. Питання мовних контактів, двомовності, історичної місії перекладу в Україні та світі стали домінуючими віхами в розвідках академіка Чередниченка О.І. Заслужений діяч науки, теоретик та практик перекладу ґрунтовно представив у науковій праці сучасний стан перекладознавства, окреслив перспективність його розвитку в Україні.

Рецензована праця є науково-методологічною базою перекладацької освіти в Україні, фундаментом її розбудови на зламі століть, в контексті глобалізації мови і культури: за нових тенденцій розвитку мовознавства автор праці креативно представив перекладацькі проблеми сьогодення, їх глибоке бачення та наукове вирішення. Погоджуємось з думкою Чередниченка О.І. : "важливим інструментом захисту власної мови і культури був і залишається переклад, котрий водночас слугує засобом діалогу культур. Саме переклад чужих і власних літературних текстів стимулює поступ національної мови, забезпечує її від надмірних іншомовних впливів та розчинення у світовому мовнокультурному просторі. Нація, яка перекладає і з мови якої перекладають ніколи не залишиться на узбіччі цивілізованого процесу" (с.6).

Розмову з науковцями Чередниченко О.І. розпочинає фокусуванням уваги адресатів на об'єднавчій функції мови, яка притаманна усім формам мовного існування – від діалекту до літературної норми, від мінорних до мажорних мов, від регіональних до локальних, від первинних до вторинних конструювань, від одномовності до багатомовності. Сьогодення перекладознавства віддзеркалюється в авторських розвідках, у розділах рецензованої праці: "Мова і культура в контексті глобалізації", "Взаємодія мов, двомовність і мовленнєва культура", "Мовні контакти в сучасному світі", "Багатомовність і концептуальна картина світу" (сс.15-55). В своїх роздумах Чередниченко О.І. знаходить місце для шанування досвіду видатних вчених України, серед яких неодноразово згадується ім'я титана мовознавчої та перекладацької думки – проф. Жлуктенка Юрія Олексійовича.

Кожній авторській розвідці притаманний комплексний підхід до проблеми, трактування в теоретичних та практичних вимірах. Теоретичні узагальнення автор книги корелює з емпіричними фактами, мовним буттям моноетнічних та поліетнічних соціумів, результати авторських здобутків мають вихід в теорію та практику викладання мов. Актуальним і вельми цінним на часі є наступні розділи І частини наукового видання "Мовознавчі парадигми на зламі століть" та "Проблеми мовної й перекладацької освіти в Україні"(сс.108-134), в яких йдеться про планування, перспективи, дидактичні мовноперекладацькі вектори. Чередниченко О.І. – як завідувач кафедри теорії та практики перекладу з романських мов ім.М.Зерова, автор численних книг ("Лексико-семантические и прагматические вопросы перевода с французского языка" – 1978, "Язык и общество в развивающихся странах Африки" - 1983, "Теорія і практика перекладу. Французька мова" – 1991-1995, "Мови Європейського культурного ареалу: розвиток і взаємодія" – 1995, "Переклад на межі ХХІІІ століття: історія, теорія, методологія" – 1987, "Григорій Качур і український переклад" – 2004 та інші), головний редактор "Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка" (серія "Іноземна

філологія"), наукової збірки "Мовні та концептуальні картини світу" – зробив багато для теоретико-методологічних засад мовознавства та перекладознавства, їх об'єктів та методів дослідження (сс.108-124). Особливої уваги заслуговують креативні доробки дидактичних питань організації релевантних академічних дисциплін (сс.124-134). Створення нових стандартів освіти, на думку Чередниченка О.І., потребує актуалізації вихідних положень стосовно належного високого статусу мовної компетенції (1) як важливого чинника національної свідомості (2) та утвердження об'єднаної функції як мінори тарних так і міжнародних норм (3) (сс.124-125).

Не можемо не зупинитися на актуальності питань перспективного дослідження у домені мовознавців та перекладачів, які наскрізно представлені у тексті рецензованої книги. Зазначені теми є авторським подарунком для креативних пошуків молодих учених. Перспективними є подальші дослідження намічених академіком О.І.Чередниченком тем: "Статус лексикографічної інформації у перекладацькій практиці"; "Проблема одомашнення першотворів"; "Подолання перешкод зумовлених іманентністю мов оригіналу і перекладу та розбіжностями культур"; "Перекладознавчі парадигми на зламі століть"; "Переклад як об'єднана функція різних соціумів"; "Переклад як типологія збігів і розбіжностей мов"; "Стилістична компетенція перекладача як запорука адекватного опрацювання інформації"; "Переклад у контексті глобалізації"; "Переклад як дороговказ у соціальну дійсність та культуру".

Друга частина книги присвячена перекладу як вторинній міжкультурній міжмовній комунікації у контексті корелюючих мов – української та іноземної. Тенденції та функції перекладу розглядаються в умовах сьогодення. Автор книги матеріалізує дієвість когнітивного дискурсивного та концептуального аналізів. У роботі фокусується увага на шляхах подолання неперекладності, на валоративності аспектного, текстового та концептуального перекладу. Див. розділи "Функції перекладу в сучасному світі", "Текст і контекст у перекладі", "Добиратися до неперекладного" (сс.161-192). Перекладацькі аспекти рецензованої книги гармонійно інтегрують з релевантними вкрапленнями мовознавчого характеру, а саме когнітивних зон фразеологічного корпусу, статусу слів питомного та іншомовного походження, метафоричних та метонімічних зсувів, монолексемних та полілексемних одиниць та ін.

На останніх сторінках рецензованої праці йдеться про складові професійної компетенції перекладача. Кожна із частин книги завершується дидактичними положеннями про статус перекладу та перекладачів, інгерентно пов'язані з питаннями мови та її соціуму. Академік Чередниченко Олександр Іванович виокремлює домінуючі функції перекладу як виду людської діяльності та вторинної комунікації: засіб спілкування (1), передавання інформації (2), запорука її адекватного сприйняття (3) та захисту міноритарних мов (4).

Надіємося, що рецензована книга буде мати своє продовження в подальших авторських публікаціях стосовно стратегії та тактики перекладознавства у нашій країні.

Доктор філологічних наук,
професор,
завідувач кафедри перекладу
Сумського державного університету

Швачко С.О.